

N:o 43.

Ank. till Riksd. kansli den 13 mars 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om det årliga anslag af 300,000 kronor, som från riksgäldskontoret utgår till Hans Maj:t Konungen.

(R. A.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 175, har herr *F. W. Thorsson* föreslagit, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära utredning angående de omständigheter, som äro förknippade med tillkomsten af det årliga anslag af 300,000 kronor, som utgår till Hans Maj:t Konungen i enlighet med Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 2 augusti 1815; samt att Kungl. Maj:t därefter måtte framlägga förslag till sådan öfverenskommelse med Hans Maj:t Konungen, att efter dennas fullgörande ifrågavarande anslag icke vidare måtte från riksgäldskontoret utgå.

Med afseende å de skäl, som af motionären anförts till stöd för det väckta förslaget, tillåter sig utskottet att hänvisa till själfva motionen.

Angående tillkomsten af det i motionen omförmälda årliga anslaget till Konungen af 300,000 kronor får utskottet meddela följande.

Den 6 juli 1815 aflät Kungl. Maj:t till statsutskottet en proposition angående rikets utländska gäld, varande denna proposition af hufvudsakligen följande innehåll:

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 4 Saml. 1 Afd. 28 Häft. (N:is 43, 44.) 1

»Det beslut, i följd hvaraf Rikets Ständer vid riksdagen år 1812 förklarade, att två tredjedelar af rikets kapitalgäld i Holland, Brabant och Genua, sådan den var vid samma riksdags början, med undantag af 418 stycken af svenska medborgare inlösta obligationer, skulle jämte därå beräknade intressen då genast försvinna, var en följd af en rättmätigt utöfvad vedergällningsrätt, i anseende till det sätt, hvarpå franska regeringen hade behandlat svenska undersåtars hos franska kronan ägande fordringar; och då Rikets Ständer i anseende till den återstående tredjedelen förordnade, att den väl finge tills vidare uti riksgäldskontorets räkenskaper upptagas, men tillika till Kungl. Maj:t öfverlämnade att, på sätt Kungl. Maj:t skulle finna det nödigt, antingen till någon del eller till det hela erkänna berörda tredjedel, eller också förklara densamma alldeles förfallen och tillintetgjord, gingo Rikets Ständer tillväga med en varsamhet, som ställde det af Rikets Ständer i afseende på utländska gälden fattade beslut i likhet med det, som franska regeringen i anseende till egna undersåtars fordringar vidtagit.

Men då numera, äfven genom de segrar, till hvilka svenska vapnen bidragit, en ny sakernas ordning sedan förlidet år inträddt, finner Kungl. Maj:t den tidpunkt hafva inträffat, då Kungl. Maj:t bör begagna den honom af Rikets Ständer uppdragna rättighet, och förklara, att den ifrågavavarande tredjedelen af Sveriges kapitalgäld i Holland, Brabant och Genua måste åter såsom en rikets verkliga skuld erkännas, och att densamma således i anseende till afbetalningar och intressen bör tilläggas samma rättigheter, som handelshuset Frege & Comp. i Leipzig för dess redan godkända fordran hittills åtnjutit.

Kungl. Maj:t förbehåller sig att uti en särskild nådig skrifvelse gifva Rikets Ständer tillkänna, på hvad sätt den börda, dessa kostnader medföra, skulle kunna lättas.»

Den Kungl. Maj:ts skrifvelse, hvartill i propositionen hänvisas, afläts likaledes den 6 juli 1815 till statsutskottet och innehåller bland annat följande:

»Uti den med Hans Stor-Britanniska Maj:t den 3 mars 1813 afslutade allianstraktat afträddes ön Guadeloupe till Kungl. Maj:t och dess efterträdare på svenska tronen enligt successionsordningen af den 26 september 1810, emedan Hans Stor-Britanniska Maj:t igenom öfverlämnande af denna franska koloni såsom varande en ultramarinsk besittning trodde sig finna ett sätt att visa sin personliga tillgifvenhet för Kungl. Maj:t och Hans Kungl. Höghet Kronprinsen och att hålla

den sistnämnde, åtminstone till en del, skadeslös för de förluster af dotationer och annan egendom, som Hans Kungl. Höghet, sedan han kallades till svenska tronföljden, lidit igenom det politiska system, som Sverige antog, och den afsägelse, som blef honom ålagd i dess åt Rikets Ständer afgifna försäkran.

Då sedermera ön Guadeloupe afträddes till Frankrike, skedde sådant ej med annat villkor, än att engelska ministären försäkrade Hans Maj:t om ett skadestånd, och det var igenom en den 13 därpåföljande augusti i London afslutad traktat, som Kungl. Maj:t samtyckte att, såsom motsvarande ersättning, emottaga 24 millioner frances.

Det är hälften af denna summa, som Kungl. Maj:t och Hans Kungl. Höghet Kronprinsen nu erbjuda såsom en gärd åt nationen, öfvertygade, att Rikets Ständer skola anse den som en igenom närvarande dynasti nationen beredd och hemfallen fördel.

Som Kungl. Maj:t och Hans Kungl. Höghet Kronprinsen tro, att hela beloppet af den först ofvannämnda summa skall vara tillräckligt att inlösa ej mindre svenska skulden i Holland, Brabant och Genua, hvaraf blott en tredjedel är erkänd, än äfven de till sitt fulla belopp fastställda skulderna i Hamburg och Leipzig, så hafva de beslutit att därtill använda nämnda 24 millioner frances, för att sålunda på en gång döda all Sveriges utrikes gäld. Emot det att Kungl. Maj:t tilländabringar denna underhandling och till Rikens Ständers riksgäldskontor aflämnar alla de rikets således inlösta skuldförbindelser, som nu äro i utländsk mans ägo, äskar Kungl. Maj:t af Rikets Ständer, att, då de därigenom blifva befriade från all utländsk gäld och vinna en för framtiden ovärderlig garanti och ökad säkerhet, de skola utaf de till sådana skuldernas afbördande bestämda medel anslå en årlig summa af tvåhundra tusende riksdaler svenskt bankomynt, svarande emot räntan af ett stående lån af 12 millioner frances. Denna summa skall tjäna att betäcka Hans Kungl. Höghet Kronprinsen för dess lidna förluster, och vid den fördelning, som däraf kommer att ske, skall Hans Kungl. Höghet äfven finna utvägar att godtgöra de förluster, som dess gemål Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan för dess del fått vidkännas. Kungl. Maj:t vill, att denna sålunda funderade ränta skall anses såsom enskildt tillhörig Hans Kungl. Höghet Kronprinsen och dess Arfvingar efter successionsordningen af den 26 september 1810, att af dem efter behag disponeras.»

I anledning af denna Kungl. Maj:ts framställning afgaf statsutskottet den 18 juli 1815 betänkande, hvaruti utskottet anförde följande:

»Riksgäldskontorets utländska gäld, som uti räkenskaperna kvarstår, sedan, enligt Rikens höglöfliga Ständers vid 1812 års urtima riksdag fattade beslut, alla upplupna intressen å skulderna, såväl i Hamburg som i Amsterdam, Genua och Antwerpen tillika med två tredjedelar af lånekapitalen på sistnämnda trenne ställen i 1812 års hufvudbok blifvit afskrifna, var den 30 sistlidne juni som följer:

I Amsterdam:

Kapitalgäld Holl. Cour. R. 1,386,286: 33. 5 $\frac{1}{3}$ à 44 sk.		
per Rdr. Holl. Cour.	Specie Rdr. 1,270,762: 37. 4	

I Antwerpen:

Kapitalgäld Guld. Br. växelmynt 2,453,000		
à 18 sk. per Gulden	„ „ 919,875: — —	

I Genua:

D:o d:o Genues. Lires fouri di Banco		
3,153,332: 8. 9 à 6 $\frac{1}{2}$ sk. per Lire ...	„ „ 427,013: 36. 10	

I Hamburg:

D:o d:o, hvarå någon afskrifning ej skett,		
Hamb. banco rdr 650,400 à 47 sk.	„ „ 636,850: — —	

I Leipzig:

D:o d:o, hvilket ej undergått afskrifning,		
Conv. mynt Rdr..... 1,199,000: —		
Därå till den 15 sistlidne		
april upplupna in-		
tressen, hvilka skola		
likvideras Rdr 153,137: 12		
Conv. m. Rdr 1,352,137: 12		
à 32 sk. per Rdr C. mynt	„ „ 901,425: — —	
	Svenskt specie Rdr 4,155,926: 26. 2	

Dessutom häftar riksgäldskontoret på utrikes orter för följande skulder, hvilka väl icke bestå uti upptagna lån, men skola likvideras uti utländskt mynt, nämligen:

Transport specie Rdr 4,155,926: 26. 2

Transport specie Rdr 4,155,926: 26. 2

1:o) Till handelshuset i Antwerpen J. M. Smets änka, saldo af courant-räkning Brab. växelmynt Gulden 93,145: 16. 9 å 18 sk. per Gulden Sp. R. 34,929:32. 11			
2:o) Till handelshuset i Leip- zig Frege & C:o, likaledes enligt courant-räkning Convent. mynt Rdr	54: 37. 4	„ „	34,984: 22. 3
Summa skulder på utrikes ort Sp. R.			4,190,911: —. 5

Det är således en summa af 4,155,926 rdr 26 sk. 2 r. svenskt specie eller silfver, jämte upplöpande intressen å saxiska lånet ifrån den 15 sistlidne april, som Kungl. Maj:ts nådiga proposition har till föremål, och från hvilket skuldbelopp riket skulle komma att alldeles befrias emot en årlig utgift af tvåhundra tusende rdr svenskt banko, som, efter nuvarande kurser på utländska myntet icke ens utgör ränta till fem för hundra om året på halfva summan. Vid sådant förhållande har statsutskottet trott sig äga fullkomligaste anledning tillstyrka Riksens höglofliga Ständer, att med underdånigste vördnad och erkänsla antaga Kungl. Maj:ts och Hans Kungl. Höghet Kronprinsens nådiga anbud samt till Kungl. Maj:t i underdånighet öfverlämna att i nåder låta besörja likviden af hela ifrågavarande riksgäldskontorets utrikes gäld, och hvarmed riksgäldskontoret således icke vidare kommer att äga någon befattning; äfvensom att Riksens höglofliga Ständer, såsom en följd häraf, låta genom deras riksgäldskontor utfärda en till Hans Kungl. Höghet Kronprinsen och dess arfvingar efter successionsordningen af den 26 september 1810 ställd förbindelse att årligen betala tvåhundra tusende (200,000) rdr i svenska bankosedlar att af dem efter behag disponeras, och hvilken summa för första året kan lyftas, sedan den första (1:sta) nästkommande augusti ingått.»

Detta statsutskottets betänkande godkändes af alla fyra ständer, och i skrifvelse af den 2 augusti 1815 anmälde Rikets Ständer till Kungl. Maj:t sitt sålunda fattade beslut. I enlighet härmed utfärdade fullmäktige i riksgäldskontoret den 9 november samma år en förbindelse att årligen från och med den 1 augusti 1815 till kronprinsen Karl Johan och hans arfvingar efter successionsordningen den 26 september 1810 utbetala en summa af 200,000 riksdaler i svenska bankosedlar.

I skrifvelse till statsutskottet vid 1817—1818 års riksdag lämnade Kungl. Maj:t en redogörelse för de åtgärder, som dittills af konungen vidtagits för likviden af rikets utländska skuld. Af denna skrifvelse äfvensom af statsutskottets i anledning däraf den 23 juni 1818 afgifna betänkande inhämtas, att vid denna tid likviden af skulderna i Hamburg och Genua blifvit fullständigt verkställd och alla de för dessa skulder utfärdade förbindelser och hypotekshandlingar återställda till riksgäldskontoret, att riksgäldskontoret likaledes återfått största delen af partialobligationerna för skulderna i Antwerpen (de brabantiska lånen) och för skulderna i Amsterdam (de holländska lånen), men att däremot ännu ej några förbindelser eller hypotekshandlingar för lånet i Leipzig (det sachsiska lånet) återlämnats till riksgäldskontoret.

Enligt riksgäldsfullmäktiges protokoll den 13 augusti 1832 var lånet i Leipzig då fullständigt infriadt och alla därtill hörande partialobligationer, med undantag af en, som upplysts hafva förkommit genom olyckshändelse, återställda till riksgäldskontoret.

Vid 1840—1841 års riksdag afläto Rikets Ständer till Kungl. Maj:t en skrifvelse (n:o 126), hvari omförmäldes, att beträffande de holländska lånen åtskilliga hufvudförbindelser jämte därtill hörande handlingar äfvensom 284 st. partialförbindelser à 1,000 gulden holländsk kurant och hvad angick de brabantiska lånen 73 partialobligationer à 1,000 gulden brabantiskt växelmynt ännu ej blifvit till riksgäldskontoret återställda. I denna skrifvelse anhöllo Rikets Ständer hos Kungl. Maj:t, att alla erforderliga och ändamålsenliga åtgärder blefve vidtagna, på det att, så snart härvid förekommande omständigheter och förhållanden möjligen medgåfve, antingen de för forna statslånen i Holland utgifna hufvudförbindelser jämte därtill hörande handlingar äfvensom de ditintills icke återställda partialobligationerna för enahanda lån i Brabant måtte återbekommas eller åtminstone vederbörliga bevis om dessa hufvud- och partialförbindelsers fullkomliga dödande erhöles.

Af riksgäldsfullmäktiges protokoll för den 6 juli 1849 inhämtas, att riksgäldskontoret då fått från Konungen mottaga åtskilliga för de holländska lånen utfärdade hufvudförbindelser m. fl. handlingar äfvensom 278 st. partialobligationer af samma lån. I anledning häraf anmälde fullmäktige i skrifvelse till Kungl. Maj:t af nämnda dag att, med undantag endast af 6 partialobligationer à 1,000 floriner hvardera, alla öfriga enligt riksgäldskontorets räkenskaper för de i Amsterdam upptagna svenska statslånen utfärdade autorisationer, garantier samt hufvudförbindelser och partialobligationer blifvit vederbörligen återställda. I följd häraf affördes enligt fullmäktiges beslut alla de till nämnda lån hörande

obligationer, som dittills varit upptagna å en vid riksgäldskontorets räkenskaper fogad uppgift öfver utelöpande obligationer för rikets forna utländska skuld.

Efter det denna afföringsåtgärd vidtagits, kvarstodo å nyssnämnda uppgift endast de i 1840 års riksdagsskrifvelse omförmälda 73 partialobligationerna af de brabantiska lånen. Af dessa obligationer har Konungen år 1859 till riksgäldskontoret återställt två stycken, hvaremot öfriga 71 obligationer å ett nominellt belopp af tillsammans 71,000 gulden brabantiskt växelmünt ännu icke kunnat införskaffas. Det må erinras att, då konungahuset år 1815 öfvertog likviden af rikets utländska skuld, 7,359 obligationer af de brabantiska lånen voro utelöpande.

Hvad här ofvan blifvit meddeladt synes utskottet till fullo ådaga-lägga, att konung Karl XIV Johans arfvingar enligt 1810 års successionsordning äro lagligen berättigade att uppbära ifrågavarande årliga anslag af 300,000 kronor; och med afseende härå synes någon ytterligare utredning i denna fråga, på sätt af motionären föreslagits, icke vara af behovet påkallad. Ej heller kan utskottet ansluta sig till det i motionen uttalade syftet att söka vinna en uppgörelse med Hans Maj:t Konungen om aflösning af detta anslag. I betraktande af de betydande kapitalutgifter, som en sådan aflösning under alla förhållanden måste kräfvä, synes densamma nämligen icke för staten vara att föredraga framför den nuvarande ordningen.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

att herr Thorssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Herr *K. Starbäck* har begärt få antecknad, att han icke inom utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende.
